

Una carta nàutica molt navegada

Joan Domènech Moner
Historiador

Entre els documents que guarda el Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar hi figura una *Carta General del Océano Septentrional* editada a Madrid l'any 1864, per la *Dirección de Hidrografía*, que forma part del fons de la família Ball-Illatinas.

És una carta molt navegada, és a dir, que reflecteix molts viatges de la península ibèrica a les Antilles, zona que concentrava la majoria de relacions mercantils dels nostres naviliers. La superposició de les diverses ratlles que anaven marcant les singladures constitueix una figura oval en el centre del mapa. El seu perímetre marca els viatges d'anada –part inferior– i els de tornada –part superior.

Els nostres mariners solien tenir unes rutes fixes: sortien de la península, baixaven cap a les Canàries i continuaven en direcció sud un bon tros per agafar, després, una línia gairebé recta, paral·lela a l'equador, que els dirigia cap a les Illes del Carib. Els hi ajudaven els vents alisis que bufen força regularment, sobretot a l'estiu, i van dels tròpics a l'equador, en funció de les temperatures i, per tant, de les pressions. Aquests vents són desviats cap a l'oest pel moviment de rotació de la terra i, per això, a l'hemisferi nord bufen del nord-est cap al sud i determinaven, en bona part, la ruta d'anada a Amèrica dels velers. Les èpoques, però, en què els alisis eren menys intensos resultaven perilloses perquè els navegants es podien trobar amb períodes de calma del vent, fet que

provocava que no poguessin avançar. Passava just el contrari quan es trobaven amb ciclons o tempestes –en el temps, per exemple, dels equinoccis, durant els quals, la marineria era reticent a navegar per causa dels temporals. Tornaven seguint la part superior d'aquesta figura oval, que aprofitava el corrent favorable del Golf, originat al Carib o al golf de Mèxic, i que s'acosta a Europa i en suavitza el clima.

L'eficàcia d'aquest corrent es coneixia des de 1513, i ja la feia servir el castellà Juan Ponce de León. Excepcionalment, veiem marcades dues rutes que, arrencant de Galícia i Portugal, no voregen l'oval teòric, sinó que el travessen. En condicions normals un viatge durava uns dos mesos d'anada i dos més de tornada, és a dir, entre viatges i negocis dedicaven, fet i dit, mig any a cada expedició. Travessar l'Atlàntic representava una mitjana d'unes cinquanta singladures. Els itineraris seguits, dibuixats sobre el mapa, amb etapes regulars, que exigien la comprovació de la situació amb unes coordenades mitjançant els aparells i les observacions de l'època, formen les singladures. En el cas d'aquesta carta, observem, a part de les que segueixen la ruta general d'anada i tornada que hem descrit, algunes rutes que voregen la costa d'Àfrica per anar cap a Buenos Aires o Montevideo. També hi conflueixen quatre viatges més que arrenquen del Carib, etc.

Seria bo, és clar, poder seguir aquests periples amb el corresponent llibre de bitàcola, del qual no disposem, i conèixer els esdeveniments de cada cas. Es fa difícil comptabilitzar bé el nombre de singladures grafiades per la tonalitat del llapis emprat o per la superposició de ratlles, però, en conjunt, creiem que recull uns trenta viatges, trenta aventures en les quals, una bona colla de lloretencs tenien posada la seva esperança. ■

Carta nàutica de l'oceà Atlàntic Nord (1864). Procedència: Fons Guinart-Ball-Illatinas-Xiberta. CID: 505.001.2.4_092.021.028.

Edició i coordinació: Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar.

Redacció: C. Josep Lluhí, 24, 1r - Tel. 972 368 457 - Fax 972 373 181 - a/e: arxiu@lloret.cat - www.lloret.cat/arxiu.

Consell de redacció: Joan Domènech, Cristian Fernández, Ana García-Castany, Joaquim Daban, Fèlix Rabassa, Ignasi Riera i Conxita Romaní.

Impressió: Impremta Pagès. Tiratge: 600 exemplars. DL: Gi-1.417/2003.